

Nyertünk, ugye?

Megjegyzések a hágai Nemzetközi Bíróság
1997 szeptemberi ítéletéhez a Bős-
Nagymaros projekt ügyében

Előadás 2007 szeptember 25-én, a
„10 évvel Hága után - a hágai per
nemzetközi jogi és ökológiai vonatkozásai” c.

konferencián, melyet az MTA Állam és Jogtudományi Intézete a
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériummal rendezett Budapesten

Az előadás fő pontjai

- A perbeli célokról
- Eredményesség
 - Az Ítéletben
 - A gyakorlatban
 - A szakirodalomban

Az eredeti (szerződés szerinti) terv

SKETCH-MAP No. 2

The Original Project

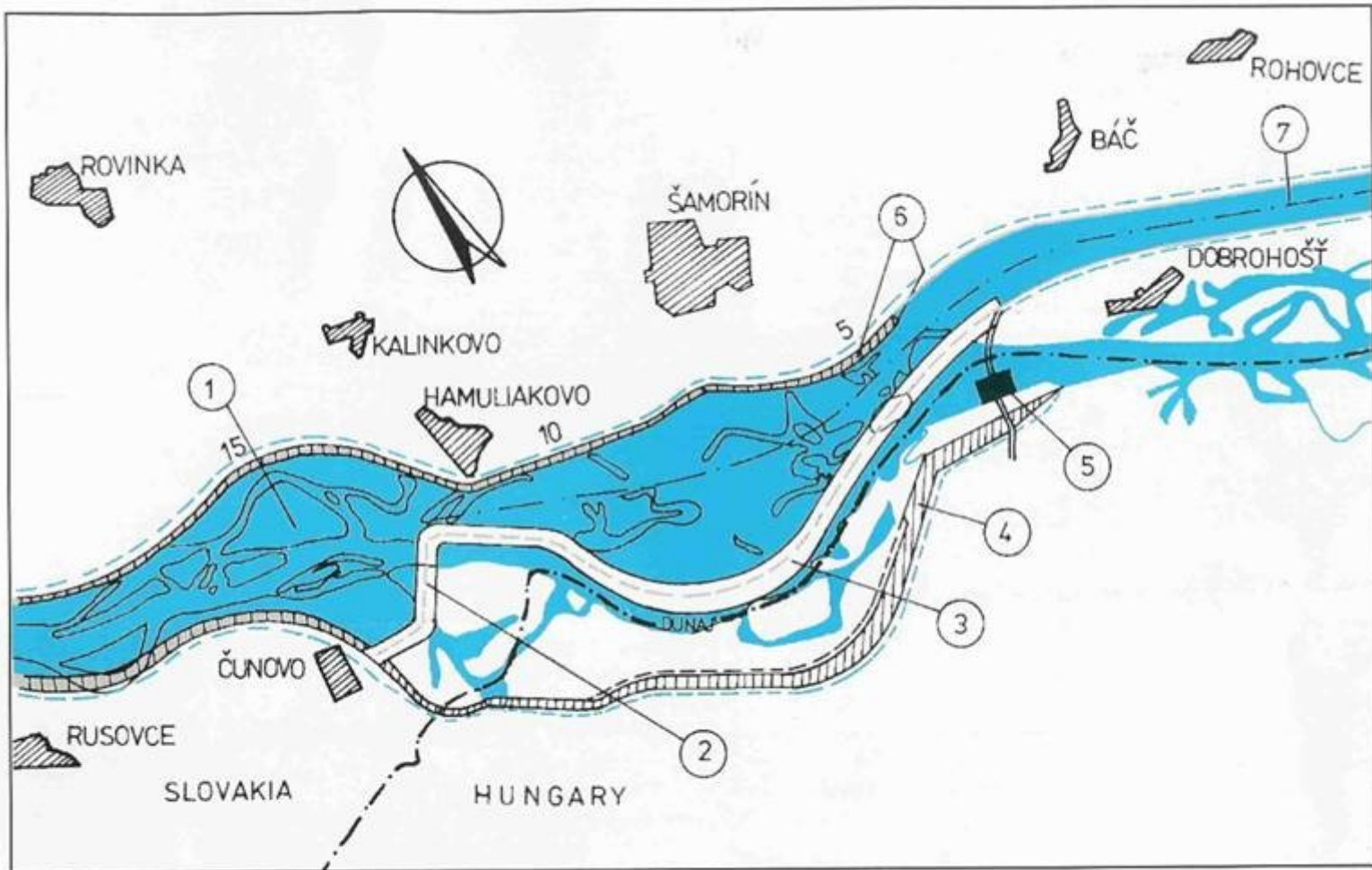
N.B.: This sketch-map has been prepared for illustrative purposes only

Sketch-map not to scale

A C variáns – a jelen helyzet

A C variáns közelebbről

LAYOUT OF THE RESERVOIR GABČÍKOVO DIMINISHED BY VARIANT „C” STRUCTURES

1 - remaining reservoir, 2 - structures of the Čunovo complex /see separate figure and description in the text/, 3 - dividing dam 11 km long, 4 - original right-side dams of reservoir, 5 - Dunakiliti weir

A „Gabčíkovo-Nagymaros Project Case” a Bíróság előtt 1993-1997

- Eljárás:

- Három írásbeli forduló (kereset, válasz, viszontválasz, 10, 7, 6 hó alkalmanként) a viszontválasz beadásának napja 1995. június 20.
 - 22 kötet, 24 kiló, 9000 oldal
- Szóbeli tárgyalás: 1997 márciusában és áprilisában
- A Bíróság látogatása a terepen a két szóbeli forduló között
- Az Ítélet kihirdetésének napja: 1997. szeptember 25.

- Közben
 - 1994 terméketlen titkos kétoldalú tárgyalások
 - 1995 megállapodás az átmeneti vízmegosztásról, éves átlagban a vízhozam **20 %-a** érkezik a főmederbe és a Mosoni Dunába

A pert megelőző illetve az Ítélet utáni magyar (rész)célok

A teljes vízhozam visszaterelése a főmederbe

A nemzetközi hajózás a főmederbe térjen vissza, álljon helyre a nemzetközi ellenőrzés a hajózóút teljes közös szakaszán az 1851. fkm alatt.

A munkák felfüggesztését majd megszünetését ismerjék el a joggal összhangban állónak, vagy - a szükséghelyzet kapcsán – kötelezettségszegőnek, de nem jogsértőnek.

Az 1977. évi szerződést tekintsék megszüntnek

A pert megelőző illetve az Ítélet utáni magyar (rész)célok

- Nagymaros (egy második erőmű) ne épüljön fel
- Ne legyen csúcsüzem mód
- A főmederbe és a mellékágakba jusson elegendő és a természetes vízjárás dinamikáját követő (árvizeket is magába foglaló) víz
- Bős környezeti szempontból fenntartható módon üzemeljen
- A vízmegosztás során érvényesüljön Magyarország joga a méltányos és ésszerű vízmennyiséghez
- A C Variáns jogsértő jellegét mondják ki. Valamennyi a Duna elterelésével okozott kárt Szlovákia térítse meg
- Az egyoldalú hasznosítás helyébe lépjen a közös üzemeltetés, ha a felek másban nem egyeznek meg.

Az Ítélet az 1977. évi szerződés céljairól: energiatermelés

- Az Ítélet nem rögzít sem teljesítményt, sem megkívánt éves outputot,
- A csúcsüzemmódot lényegében elvetettnek tekinti, mégpedig a csehszlovák fél korábbi kijelentéseire alapozva.
- A Bíróság sehol nem említi az 1977. évi szerződés céljai között a csúcsenergiatermelést
- Ehelyett kimondja:
 - „a szerződés céljait a lehetőségekhez mérten kell elérni” (133. pont)
 - a Bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy Bős öt éve folyamatos módban üzemel (134. pont)
 - Azáltal, hogy Nagymaros nem épült fel és azáltal, hogy “gyakorlatilag mindkét fél elvetette a csúcsenergiatermelő üzemmódot, nincs is indok a felépítésére.” (134. pont)
 - „A periratokból és a bíróság számára elérhető információkból az derül ki, hogy a C-variánst olyanná lehetne tenni, hogy megfeleljen az elektromos energiatermelő rendszer gazdaságos működtetésének és kielégítse a lényeges környezeti aggályokat.” (146. pont)

Az Ítélet az 1977. évi szerződés céljairól: hajózás

- Az Ítélet nem szab követelményeket,
- Nem teszi magáévá sem a Duna Bizottság ajánlásait, sem az akkor a feleket még nem kötelező európai (uniós) normákat.
- A 135.pont szerint „[a célok] közül egyik sem élvezett abszolút elsőbbséget annak ellenére, hogy a Szerződés a Vízlépcsőrendszer építésében az energiatermelésre helyezte a hangsúlyt, továbbá ezek közül egyik sem vesztett fontosságából.”

Az 1977-es szerződés további céljai: árvízvédelem, területfejlesztés

Az Ítélet érdemben nem foglalkozik velük

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
Bős leállítása, a teljes vízhozam viaszanyerése	<p>Nem zárja ki.</p> <p>Kérdés, üzemeltethető-e Bős a jelen környezeti normáinak megfelelően?</p> <p>„A környezeti kockázatok megítéléséhez a jelenlegi normákat kell figyelembe venni” (140. pont) A Bíróságnak „úgy tűnik”, hogy a C variáns átalakítható úgy, hogy az alapvető környezetvédelmi követelményeknek eleget tegyen (146. pont)</p>	A jelenlegi átmeneti üzemmód nem elégíti ki az Ítélet követelményeit, mert nem összeegyeztethető a 2007-ben hatályos nemzetközi és európai közösségi normákkal
A nemzetközi nagyhajózás feletti ellenőrzés visszaszerzése Rajka és Szap között	Az Ítélet elismeri Magyarország jogát arra, hogy ha kívánja, az üzemeltetésben – így a hajózás fölötti ellenőrzés gyakorlásában – részt vegyen	Szlovákia egyedül gyakorol ellenőrzést a tározóban és az üzemvízcsatornán

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
<p>Az építkezés felfüggesztését majd megszünetését ismerjék el a joggal összhangban állónak, vagy - a szükséghelyzet kapcsán – kötelezettség-szegőnek, de nem jogsértőnek</p> <p>A mű csak akkor üzemeljen, ha a környezetvédelmi követelményeknek eleget tesz</p>	<p>Elismeri, hogy</p> <ul style="list-style-type: none">- az ívóvízkészlet megőrzése szükséghelyzetre hivatkozást lehetővé tevő alapvető érdek,- elismeri a veszélyt is de nem látja közvetlennek és elháríthatatlannak, s felrója Magyarországnak a létrejöttében közreműködést. (53 -57. pont)- A beruházásnak összhangban kell állnia a jelen környezeti, felszíni és felszín alatti vizekre vonatkozó védelmi követelményeivel, csakúgy mint a többi alkalmazandó környezetvédelmi normával (140-141. pont)- a környezeti hatások vizsgálatára, értékelésére van szükség (140. pont)	<p>Az alsó szakaszi vízkészleteket a projekt nem veszélyezteti, a felső szakasziaknál a Víz keretirányelvhez (2000/60/EK) kapcsolódó vizsgálatok, ill. a tervezett „stratégiai hatásvizsgálat” fogja feltárni a veszélyeztetettség mértékét</p>

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
Az 1977. évi szerződést tekintsék megszüntnek	<p>1997-ben a szerződés nem szűnt meg (teljesen), mert a megszüntető nyilatkozat időelőtti volt, s Magyarország is megszegte a szerződést.</p> <p>„A Bíróság feladata lett kimondani, hogy a feleknek kötelessége jóhiszemű tárgyalásokat folytatni abból a célból, hogy szerződésüket új tartalommal töltsék fel, amelynek tekintetbe kell venni a szerződés maradványait, csakúgy, mint a terep tényleges eredményeit” (Bedjaoui bíró)</p> <p>A rendelkező rész (155 pont) sehol nem állítja, hogy a szerződés alkalmazandó,</p> <p>Ellenkezőleg, azt rendeli el, hogy a felek</p> <ul style="list-style-type: none">-Jóhiszeműen tárgyaljanak a célok megvalósításáról (155 (2) B pont)- Állapodjanak meg arról, helyreállítják-e a közös rendszert (155 (2) C pont)	<p>A felek 1998 őszén kezdték meg a jelenlegi tárgyalási fordulót.</p> <p>1999-ben, 2001-ben és 2006-2007-ben megállapodás-tervezeteket nyújtottak át</p>

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
<p>Nagymaros (egy második erőmű) ne épüljön fel</p> <p>Ne legyen csúcsüzem mód</p>	<p>A z 1977. évi szerződés céljairól folyó tárgyalásoknak „a fennálló helyzet fényében” kell folyniuk (155 (2) B pont)</p> <ul style="list-style-type: none">- Az igazságszolgáltatással való visszaélés („miscarriage of justice”) lenne, ha 1997-ben még mindig azt írná elő, ami 1989-1992 között a megfelelő jogalkalmazás lett volna.- Bős öt véve folyamatos ütemmódban üzemel,- a Felek gyakorlatilag elvetették a csúcsüzem módot,- Nagymaros nem épült fel,- az előbbiek miatt felépítésének nem is lenne semmi értelme. <p>(Mind az öt elemet tartalmazza a 134. pont.)</p>	<p>Nagymaros nem épült fel</p> <p>Szlovákia óhajtaná a második vízlépcsőt és mérlegeli a csúcsüzem mód lehetőségét</p>

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	
<p>Nagymaros (egy második erőmű) ne épüljön fel</p> <p>Ne legyen csúcsüzemmód</p> <p>(folyt.)</p>	<p>Vízlépcsőrendszerhez kapcsolódó, de 1992-ig nem végrehajtott teljesítési /építési/ kötelezettségeken („obligations of performance”) túlhaladtak az események. (136. pont)</p> <p>A pacta sunt servanda elvét a felek helyzetére alkalmazó 142. pont kimondja: „a [z 1977-es] szerződés célja és a felek szándékai a szerződés megkötésekor a szerződés szó szerinti betartása fölé helyezendők”</p>	<p>Ld. előző lap</p>

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
<p>A főmederbe és a mellékágakba jusson elegendő és a természetes vízjárás dinamikáját követő (árvizeket is magába foglaló) víz</p> <p>Bős környezeti szempontból fenntartható módon üzemeljen</p>	<p>-A projekt hatása a környezetre kulcskérdés (140. pont)</p> <p>- A feleknek “kielégítő megoldást kell találniuk a Duna régi medrébe és a folyó mindkét oldalán levő mellékágakba bocsátandó vízmennyiséget illetően” (140. pont)</p> <p>- a Felek joga a vízkivétel az villamosenergia igényük kárára (56. pont)</p>	<p>A felek keresik a kielégítő megoldást, a jelen helyzet nem az.</p>
<p>A vízmegosztás során érvényesüljön Magyarország joga a méltányos és ésszerű vízmennyiséghez</p>	<p>A Duna elterelése megsérti ezt a jogot és még ellenintézkedésként sem lenne engedett, mert aránytalan. (78, 85-86. pont)</p>	<p>Folyamatos jogsértés, melyet az 1995. évi megállapodás az „egyes ideiglenes műszaki intézkedésekről és vízhozamokról” nem orvosol, mert az csak kárenyhítő lépés.</p>

Eredményesség/eredménytelenség az Ítéletben és a gyakorlatban

Cél	Ítélet	Gyakorlat
<p>A C Variáns jogsértő jellegét mondják ki.</p> <p>Valamennyi, a Duna elterelésével okozott kárt Szlovákia térítse meg</p>	<p>A C variáns teljes mértékben jogellenes, nincs üzembehelyezését és üzemeltetését kimentő körülmény vagy jogi érv. (78, 81, 146. pont)</p> <p>„Szlovákia köteles kártérítést fizetni azokért a károkért, amelyeket Magyarország elszenved azáltal, hogy Csehszlovákia üzembe helyezte az "ideiglenes megoldást" és Szlovákia üzemben tartja azt . (155. (2) D pont)</p>	<p>Szlovákia visszatartja a kártérítést.</p>
<p>Az egyoldalú hasznosítás helyébe lépjen a közös üzemeltetés, ha a felek másban nem egyeznek meg</p>	<p>A közös rezsimet helyre kell állítani – kivéve ha a felek másképp egyeznek meg. (144, 155 (2) pont)</p>	<p>Nincs közös üzemeltetés</p>

Kritikus pontok - a magyar megszüntető nyilatkozat és a lényeges szerződésszegés kérdése

A C Variáns üzembehelyezése lényeges szerződésszegés (material breach)

- elválasztható-e az építéstől?
 - Bedjaoui, Fleischhauer, Herczegh, Ranjeva, Rezek, Schwebel, szerint **nem**.
 - ha nem
 - » miért lenne időelőtti a magyar megszüntetés?
- miért ne lehetett volna az elterelés után megszüntetni a szerződést?
 - Bíróság: clean hands doctrine (110. pont)
 - van-e valóban okozati összefüggés a magyar előzetes jogsértés és a C Variáns között?

Kritikus pontok - az államutódlás

- Van-e automatikus jogutódlás? (1978. évi Bécsi egyezmény, 34 §)
 - Mo: nincs – Szl:-van, szokásjog – ICJ nem foglal állást

Területhez kötődő szerződés-e az 1977-es?

-Szlo: igen, Mo nem, mert nem államok csoportja javára/terhére állapít meg kötelezettségeket

ICJ – bár a szöveg jogokról beszél, de szerződésre gondol. Az 1977-es - hajózás miatt – területhez kötődő szerződés.

Tudós kommentárok a magyar célokról

Az oldalszámok az előadás végén szereplő bibliográfiában feltüntetett írásokra vonatkoznak

- **Mi maradt a szerződésből, fel kell-e építeni Nagymarost?**
 - A.E. Boyle: „The Court declined to order Hungary to perform the 1977 Treaty in full..” (14. old)
 - M Fitzmaurice: „In effect the Court recognized that while it found that the Treaty remained in full force and effect, it could not order the parties to carry out its terms without substantial modification” (342.old)
 - Kovács Péter: „La Cour Internationale de la Justice a déclaré sans hesitation que la Hongrie n’est pas obligée de construire le barrage de Nagymaros...”^{254.}
old)
 - D. Reichert-Facilides: The Court neither ordered Hungary to build the Nagymaros barrage nor did it deprive Slovakia of the benefits of the enormous investment in the construction of the Gabčíkovo power plant and the by-pass canal.” (841. old)
- **Területi szerződés-e az 1977-es:**
 - Jan Klabbers: „ in particular the Court’s heavy reliance on the Gabčíkovo project as a territorial régime (despite the language of Article 12 of the 1978 Vienna Convention) in conjunction with equating the 1977 Treaty with its contents, appears to be too contrived to persuade.” (355. old)

Tudós kommentárok a magyar célokról

- A C-variáns építésének és üzembe-helyezésének a szétválasztása
- Stephen Stec, Gabriel E. Eckstein. „This element of the decision is the weakest link” (44.old)
- Johan G. Lammers: „...the distinction made by the Court between the lawful construction of the works of Variant C and the unlawful putting into operation of those works may be regarded as questionable.” (309.old), „I agree [with the dissenting ICJ judges] that not only the putting into operation of Variant C but also its construction constituted itself a clear deviation from the obligations resting upon Czechoslovakia under the 1977 Treaty and was therefore unlawful” (315. old)

A 2001. évi magyar megállapodástervezet értékelése – Dinah Shelton

„ The provisions on the environment ... may be seen to represent a good faith effort to ensure environmental protection in the context of settling this long-standing dispute in conformity with the I.C.J. judgment. Further meetings will indicate whether the proposal is acceptable to both sides.”

Az ítélet értelmezéséhez:

Symposium: The Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project:

Charles B. Bourne: The Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project An Important Milestone in International Water Law

A. E. Boyle: The Gabčíkovo-Nagymaros Case: New Law in Old Bottles

Paulo Canelas de Castro: The Judgement in the Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project: Positive Signs for the Evolution of International Water Law

Jan Klabbers: The Substance of Form: The Case concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project, Environmental Law, and the Law of Treaties

Stephen Stec & Gabriel Eckstein: Of Solemn Oaths and Obligations: The Environmental Impact of the ICJ's Decision in the Case Concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project

1997

mind in: *Yearbook of International Environmental Law*, Volume 8, Jutta Brunnée és Ellen Hey (szerk.) OUP, 1998

Reichert-Facilides, Daniel: Down the Danube : the Vienna Convention on the Law of Treaties and the Case concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project. *International and Comparative Law Quarterly*; vol. 47, (1998) 4, 837-854 old

Kovács Péter: Quelques considérations sur l'appréciation et l'interprétation de l'arrêt de la Cour Internationale de Justice, rendu dans l'affaire Gabčíkovo-Nagymaros in: *German Yearbook of International Law*, vol. 41 (1998) Duncker and Humblot, Berlin, 1999, 252 – 266. old.

Lammers, Johan G.: The Gabčíkovo-Nagymaros case seen in particular from the perspective of the law of International watercourses and the protection of the environment in: *Leiden Journal of International Law* ; 11 (1998) 2 , 287-320. old

Fitzmaurice, Malgosia: The Gabčíkovo-Nagymaros case: the law of treaties uo., 321-344 old

Klabbers, Jan: Cat on a hot tin roof : the World Court, state succession, and the Gabčíkovo-Nagymaros case uo., 345-355

További információk - források

- www.bosnagymaros.hu
- www.gabcikovo.gov.sk
- www.szigetkoz.biz
- www.szigetkozi-monitoring.hu

Nagy Boldizsár: Bős-breviárium – Áttekintés a jogvita állásáról,
Beszélő, III. folyam, X. évf. 2005 október, 35-51.old

Köszönöm!

Nagy Boldizsár

nagyboldi@ajk.elte.hu

www.nagyboldizsar.hu